

Ár 2012, föstudaginn 25. maí, er fundur haldinn í úrskurðarnefnd um viðskipti við fjármálafyrirtæki.

Mætt eru: Haukur Guðmundsson, formaður, Geir Arnar Marelsson, Hildigunnur Hafsteinsdóttir, Jóhann Tómas Sigurðsson og Guðlaug B. Ólafsdóttir.

Fyrir er tekið **mál nr. 41/2012**:

M
gegn
F

og kveðinn upp svohljóðandi

ú r s k u r ð u r :

I.

Málsmeðferð.

Málsaðilar eru M, hér eftir nefndur sóknaraðili, annars vegar og F, hér eftir nefndur varnaraðili, hins vegar.

Málið barst úrskurðarnefndinni 14. mars 2012, með kvörtun sóknaraðila, dagsettri 8. mars 2012. Með bréfi nefndarinnar, dagsettu 14. mars 2012, var kvörtunin send varnaraðila og honum gefinn kostur á að tjá sig um hana og skýra sjónarmið sín. Svör varnaraðila bárust þann 10. apríl 2012. Var bréfið sent sóknaraðila, með bréfi nefndarinnar, dagsettu 11. apríl 2012, og honum gefinn kostur á að koma á framfæri athugasemdum sínum. Athugasemdir sóknaraðila bárust með bréfi dagsettu 20. apríl 2012.

Málið var tekið fyrir á fundi nefndarinnar 25. maí 2012.

II.

Málsatvik.

Þann 15. febrúar 2006 var skuldabréf nr. X, að fjárhæð kr. 700.000, gefið út af A, til FF. Varnaraðili hefur nú tekið yfir réttindi og skyldur FF samkvæmt umræddu skuldabréfi. Sóknaraðili tókst á hendur sjálfskuldarábyrgð á láninu.

Í málinu liggur fyrir ódagsett yfirlýsing vegna láns með sjálfskuldarábyrgð og/eða lánsveði sem sóknaraðili skrifaði undir. Tekið var fram að lántakandi væri A og lánsupphæð væri kr. 700.000. Sóknaraðili tókst á hendur sjálfskuldarábyrgð vegna lánsins. Á skjalinu var gert ráð fyrir að ábyrgðaraðili gæti óskað eftir að falla frá greiðslumati en sóknaraðili skrifaði ekki í reit þess efnis. Þá kom fram að meira en helmingi lánsupphæðar yrði varið til greiðslu á skuldum lántaka hjá sparisjóðnum. Einnig var tekin upp 3. gr. samkomulags um notkun ábyrgða á skuldum einstaklinga.

Þann 11. apríl 2006 var skjalið „Niðurstaða greiðslumats“ gert, sem sóknaraðili ritaði undir. Þar kom fram að niðurstaða greiðslumats benti til þess að lántaki gæti ekki efnt skuldbindingar sínar miðað við fjárhagsstöðu. Þá var tekið fram að meira en helmingi lánsupphæðar yrði varið til greiðslu á skuldum lántaka hjá sparisjóðnum. Einnig var útdráttur úr 3. mgr. 4. gr. samkomulags um notkun ábyrgða á skuldum einstaklinga.

Á kaupnótu skuldabréfsins kom fram að útgáfudagur umrædds skuldabréfs væri 15. febrúar 2006 en kaupdagur þess var 11. apríl 2006.

Þann 2. maí 2007 fékk sóknaraðili sent bréf með stöðu innheimtumáls nr. Y, vegna skuldabréfs nr. X. Kröfueigandi var FF, aðalskuldari A og ábyrgðarmaður M. Lánið hafi verið í vanskilum frá 1. júní 2006. Krafan var samtals kr. 974.459. Þann 4. júní 2007 greiddi sóknaraðili upp umrætt skuldabréf.

Þann 22. febrúar 2012 fór umboðsmaður skuldara þess á leit við varnaraðila að ábyrgðaryfirlýsing sóknaraðila, skv. skuldabréfi nr. X yrði skoðuð og rökstudd afstaða tekin til gildis hennar. Sama dag svaraði varnaraðili og taldi ábyrgðina fullgilda.

Sóknaraðili skaut málinu til nefndarinnar með kvörtun dagsettri 8. mars 2012.

III.

Umkvörtunarefni.

Sóknaraðili krefst þess að ábyrgð á skuldabréfi nr. X verði felld úr gildi. Sóknaraðili krefst einnig endurgreiðslu skv. greiðslukvittunum, ásamt vöxtum.

Sóknaraðili kveður varnaraðila ekki hafa staðið við skyldur sínar samkvæmt samkomulagi um notkun ábyrgða á skuldum einstaklinga þar sem ábyrgðarmanni hafi ekki verið kynnt að skuldari stæðist ekki greiðslumat áður en sóknaraðili tók á sig ábyrgðarskuldbindinguna. Bendir sóknaraðili á að ekkert í samskiptum við FF hafi bent til að hún hafi getað hætt við ábyrgðarskuldbindingu eftir að hún hafi skrifað undir skuldabréfið. Sóknaraðili bendir á að þar sem lánveiting sé flókið ferli, þar sem ótal mörg skjöl komi við sögu, hafi FF borið að tryggja að allt væri gert samkvæmt gildandi reglum. Vísar sóknaraðili til 36. gr. laga nr. 7/1936 um samningsgerð, umboð og ógilda löggæringa.

Sóknaraðili kveðst hafa rætt ítrekað við ákveðna starfsmenn FF um mál sitt og stöðu sína. Vísar sóknaraðili til þess að starfsmennirnir hafi sannfært hana um að henni stæði ekkert annað til boða en að greiða skuldina. Kveðst sóknaraðili ekki hafa vitað að hún ætti kröfu á hendur FF fyrr en hún hafi lesið umfjöllun í fjölmiðlum um úrskurð héraðsdóms Reykjaness í máli nr. Y-13/2011. Þangað til hafi hún verið í góðri trú um að FF hafi gert allt samkvæmt gildandi reglum.

IV.

Athugasemdir varnaraðila.

Varnaraðili krefst þess að kröfum sóknaraðila verði hafnað.

Varnaraðili bendir fyrst og fremst á að ábyrgð sóknaraðila sé þegar niður fallin en skuldabréfið hafi verið uppgreitt í júní 2007 og þar af leiðandi eigi varnaraðili enga kröfu á hendur sóknaraðila á grundvelli umrædds skuldabréfs. Þá bendir varnaraðili á að endurgreiðslukröfur vegna ofgreidds fjár stofnist á því tímamarki þegar skuldari greiði kröfuna umfram það sem efni standi til. Gjalddagi kröfu sé almennt þegar eftir stofnun kröfu nema sérstakar heimildir leiði til annars. Það megi því ganga út frá því að endurgreiðslukröfur falli að jafnaði í gjalddaga um leið og þær stofnist. Sóknaraðili hafi greitt upp skuldabréf nr. X þann 4. júní 2007. Þann dag hafi meint krafa sóknaraðila um endurgreiðslu fallið í gjalddaga. Kröfur um endurgjald á því sem maður hefur greitt í rangri ímyndun fyrnist á fjórum árum sbr. 5. tölul. 4. gr. [sic] laga nr. 14/1905 um fyrningu skulda og annarra kröfuréttinda. Meint krafa sóknaraðila sé samkvæmt því fallin niður.

Verði ekki fallist á að meint krafa sé fallin niður fyrir fyrningu byggir varnaraðili á því að samkomulag um notkun ábyrgða á skuldum einstaklinga hafi verið fyllilega virt gagnvart sóknaraðila.

Varnaraðili vekur í upphafi sérstaka athygli á því að samkomulagið sé ekki réttarheimild í íslenskum rétti heldur samkomulag sem feli í sér stefnuyfirlýsingu aðila þess um framkvæmd veitingu ábyrgða í tengslum við lánveitingar til einstaklinga. Í dómaframkvæmd hafi af þessum sökum, þegar ábyrgðarskuldbindingar séu felldar úr gildi, ekki verið vísað til samkomulagsins eins og sér til stuðnings niðurstöðu heldur hafi málsatvik verið metin heildstætt í ljósi 36. gr. laga nr. 7/1936 um sanningsgerð, umboð og ógilda löggerninga. Vísar sóknaraðili til dóms Hæstaréttar í máli nr. 163/2005 og bendir á að Hæstiréttur hafi beitt atvikabundnu mati á málsatvikum og hafi niðurstaðan verið reist á mati dómsins á því hvað talið væri „ósanngarnt og andstætt góðri viðskiptavenju“ í skilningi 36. gr. laga nr. 7/1936. Sá skilningur hafi verið staðfestur í dómi héraðsdóms Norðurlands vestra í máli nr. E-25/2011.

Þá vísar varnaraðili til þess að samkvæmt 3. mgr. 4. gr. samkomulagsins beri að tryggja að ábyrgðarmaður geti kynnt sér niðurstöðu greiðslumats áður en hann gengst í ábyrgðina. Kjarni málsins lúti að því hvenær ábyrgðarmaður gangist í ábyrgð. Vísar varnaraðili til ferlis lánveitinga og bendir á að FF hafi ekki keypt lán nema undirrituð niðurstaða greiðslumats lægi fyrir og að ábyrgðarmanni hafi verið kynntur bæklingur um skyldur sínar. Þá hafi lánnum ekki verið ráðstafað fyrr en gengið hafi verið úr skugga um að öll nauðsynleg skjöl væru til staðar, rétt útfyllt og undirrituð.

Vísar varnaraðili til þess að samkvæmt meginreglum kröfuréttar hafi krafa FF stofnast á hendur aðalskuldara og ábyrgðarmanni þegar skuldabréf hafi verið keypt og því ráðstafað. Ábyrgðarmaður hafi því ekki gengist í ábyrgð fyrr en við ráðstöfun lánsfjárins. Ljóst sé að umrætt skuldabréf sé dagsett 15. febrúar 2006 en sóknaraðili hafi undirritað skjalið „Niðurstaða greiðslumats“ þann 11. apríl 2006. Skuldabréfið hafi þó ekki verið keypt fyrr en 11. apríl 2006 eða þegar undirritað greiðslumat hafi legið fyrir og lánsfénu ekki verið ráðstafað fyrr en 19. apríl 2006. Sóknaraðila hafi því verið kynnt niðurstaða greiðslumats áður en hún gekkst í ábyrgð.

Þá bendir varnaraðili á að slitastjórn FF sé ekki kunnugt um að lán hafi verið veitt í andstöðu við vilja ábyrgðarmanns. Hefði sóknaraðili gefið FF það til kynna að henni hefði snúist hugur þegar niðurstöður greiðslumatsins hafi verið kynntar þá hefði undirskrift hennar á skuldabréfið ekki verið skuldbindandi gagnvart FF. Þá verði að taka tillit til þess að lánveitingar séu eitt ferli með ótal mörgum skjölum og undirskriftum. Það sé því ekki tækt að fella ábyrgð úr gildi vegna þeirrar ástæðu einnar að skjöl séu ekki undirrituð í réttri tímaröð. Það þætti fremur ósanngarnt gagnvart fjármálafyrirtækjum að ábyrgðarmenn bæru fyrir sig að ábyrgð þeirra væri fallin úr gildi á grundvelli þess að þeim hefðu verið kynntar niðurstöður greiðslumats eftir að skuldabréfið hafi verið undirritað þegar þeim hefði á hinn bóginn verið kynntar allar þær upplýsingar sem samkomulagið kveði á um, áður en ábyrgðir varð virk.

Vísar varnaraðili til þess að með hliðsjón af 36. gr. laga nr. 7/1936 séu engin rök sem standi til þess að verða við kröfum sóknaraðila.

V.

Niðurstaða.

Ágreiningur aðila lýtur að gildi sjálfskuldarábyrgðar sóknaraðila á skuldabréfi nr. X, að fjárhæð kr. 700.000, útgefnu af A til FF og endurgreiðslu ofgreidds fjár vegna umræddrar ábyrgðarskuldbindingar.

Samkomulag um notkun ábyrgða á skuldum einstaklinga, dagsett 1. nóvember 2001, er undirritað af Samtökum banka og verðbréfafyrirtækja f.h. aðildarfélaga

sinna. FF var eitt þessara aðildarféлага og leiðir varnaraðili rétt sinn frá því félagi. Ekkert er fram komið um að samtökin hafi skort umboð til þessarar ráðstöfunar og verður varnaraðili talinn bundinn við efni þess.

Umrætt samkomulag tekur m.a. til þess þegar einstaklingur gengst í sjálfskuldarábyrgð, sbr. 2. gr. samkomulagsins. Samkvæmt 3. gr. samkomulagsins er fjármálafyrirtæki skylt að meta greiðslugetu greiðanda nema ábyrgðarmaður óski sérstaklega eftir því með skriflegum hætti að svo verði ekki gert. Fjármálafyrirtæki er þó ávallt skylt að greiðslumeta skuldara þegar ábyrgð ábyrgðarmanns á skuldum viðkomandi skuldara nemur meira en kr. 1.000.000. Samkvæmt 3. mgr. 4. gr. samkomulagsins skal tryggt að ábyrgðarmaður geti kynnt sér niðurstöðu greiðslumats áður en hann gengst í ábyrgðina, enda liggja fyrir að greiðandi hafi samþykkt það. Bendi niðurstaða greiðslumats til þess að greiðandi geti ekki efnt skuldbindingar sínar, en ábyrgðarmaður óskar eftir að lán verði engu að síður veitt, skal hann staðfesta það skriflega.

Í málinu liggur fyrir skjal sem ber heitið „Niðurstaða greiðslumats“. Á skjalinu kemur fram að niðurstaða greiðslumats bendi til að lántakandi geti ekki efnt skuldbindingar sínar miðað við núverandi fjárhagsstöðu. Skjalið er dagsett þann 11. apríl 2006 en útgáfudagur umrædds skuldabréfs var 15. febrúar 2006. Í 3. mgr. 4. gr. samkomulags um notkun ábyrgða á skuldum einstaklinga kemur fram að tryggt skuli að ábyrgðarmaður geti kynnt sér niðurstöðu greiðslumats áður en hann gengst í ábyrgðina. Einnig að ef niðurstaða greiðslumats bendi til að greiðandi geti ekki efnt skuldbindingar sínar en ábyrgðarmaður óskar eftir að lán verði veitt engu að síður, skal hann staðfesta það skriflega. Sóknaraðili skrifaði undir skuldabréf nr. X þann 15. febrúar 2006 og gekkst þar með í ábyrgðina þann dag. Ekki liggja fyrir gögn sem staðfesta að sóknaraðila hafi verið gefinn kostur á að hætta við að gangast í sjálfskuldarábyrgð vegna umrædds skuldabréfs áður en hún skrifaði undir skjalið „Niðurstaða greiðslumats“, sbr. úrskurður úrskurðarnefndar um viðskipti við fjármálafyrirtæki nr. 79/2011.

Í ljósi framangreinds og með vísan til 36. gr. laga nr. 7/1936 um samningsgerð, umboð og ógilda löggæringa, hefðu verið forsendur til að vika til hliðar sjálfskuldarábyrgð skv. skuldabréfi nr. X en þar sem sjálfskuldarábyrgðin féll niður þegar sóknaraðili greiddi skuldabréfið upp þann 4. júní 2007, verður ábyrgðinni eðli máls samkvæmt ekki vikið til hliðar. Í ljósi þessa verður að hafna kröfu sóknaraðila um að fella sjálfskuldarábyrgð sóknaraðila á skuldabréfi nr. X, úr gildi.

Krafa sóknaraðila um endurgreiðslu ofgreidds fjár stofnaðist í tíð laga nr. 14/1905 um fyrning skulda og annarra kröfuréttinda, en samkvæmt 28. gr. laga nr. 150/2007 um sama efni gilda þau lög einvörðungu um þær kröfur sem stofnast eftir gildistöku þeirra. Samkvæmt 1. mgr. 5. gr. laga nr. 14/1905 telst fyrningarfræstur frá þeim degi er krafa varð gjaldkræf. Krafa sóknaraðila á hendur varnaraðila varð gjaldkræf þann 4. júní 2007, þegar sóknaraðili greiddi skuldabréfið upp. Samkvæmt 5. tölul. 3. gr. laganna fyrnist krafa um endurgjald sem maður hefur greitt í rangri ímyndun um skuldbindingu á fjórum árum. Verður því að telja að krafa sóknaraðila til endurgreiðslu vegna uppgreiðslu skuldabréfs nr. X sé fyrnd. Í ljósi þessa ber að hafna kröfu sóknaraðila um endurgreiðslu skv. greiðslukvittunum, ásamt vöxtum.

Ú r s k u r ð a r o r ð:

Öllum kröfum sóknaraðila, M, á hendur varnaraðila, F, er hafnað.

Reykjavík, 25. maí 2012.

Haukur Guðmundsson

Geir Arnar Marelsson

Jóhann Tómas Sigurðsson

Hildigunnur Hafsteinsdóttir

Guðlaug B. Ólafsdóttir